

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

1 (3)

2002-12-30

Dnr: 231-9732-98

**Fastställande av skötselplan för naturreservatet Viksta stentorg,
Uppsala kommun**

Beslut

Länsstyrelsen fastställer med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, bifogad skötselplan för naturreservatet Viksta stentorg, Uppsala kommun.

Länsstyrelsen skall vara förvaltare för naturreservatet.

Redogörelse för ärendet

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken, skall Länsstyrelsen fastställa en skötselplan för varje naturreservat. Eftersom Viksta stentorg saknade en sådan plan utarbetade Länsstyrelsen ett förslag till skötselplan för reservatet 1994, varefter förslaget remitterades till mark- och sakägare, Uppsala kommun, Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen, samt intresseorganisationer (se sändlista). Smärre synpunkter inkom från Uppsala kommun. Skötselplanen fastställdes dock ej på grund av bristande resurser, utan Länsstyrelsen avskrev ärendet från vidare handläggning 1995.

Under 1998-99 återupptogs arbetet och ett nytt förslag till skötselplan utarbetades, där Uppsala kommuns synpunkter i remissvaret till största delen har inarbetats i beslutet.

Motivering

Beslut om fridlysning av naturminnet "Viksta stentorg" fattades den 21 juni 1917. Beslutet reviderades senare, den 19 maj 1971. Enligt naturvårdslagen från 1964 och särskilda övergångsbestämmelser till 7 kap. Miljöbalken (1998:808) motsvarar fridlysningen förordnande om naturreservat.

Syftet med reservatet framgår inte helt klart i reservatsbeslutet, men man kan sluta sig till att huvudsyftet är att bevara stentorget.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2 (3)

2002-12-30

Dnr: 231-9732-98

Beslutet kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 2.

I den slutliga handläggningen av ärendet har deltagit länsexpert naturvård Jan Lundqvist, biträdande länsantikvarie Jan Helmer Gustafsson, länsassessor Kerstin Lagerlöf och naturvårdshandläggare Isabell Olevall, föredragande.

Jan Lundqvist
Länsexpert naturvård

Isabell Olevall
Naturvårdshandläggare

BILAGOR:

1. Skötselplan
2. Hur man överklagar

2002-12-30

Dnr: 231-9732-98

SÄNDLISTA:

Norunda häradsallmänning, Sätuna, Borgenstierna, 740 30 BJÖRKLINGE
(REK+MB)

Uppsala kommun, Box 216, 751 04 UPPSALA

Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM

Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län, Portalgatan 2B, 754 23 UPPSALA

Naturskyddsföreningen i Uppsala län, 752 58 UPPSALA

Viksta hembygdsförening, Olle Malmenstedt, Viksta by, 740 30 BJÖRKLINGE

Institutionen för Geovetenskaper, Villavägen 16, 752 36 Uppsala

Sveriges Geologiska Undersökning, Box 670, 751 28 UPPSALA

Upplandsstiftelsen, Box 26074, 751 28 UPPSALA

Akten

Förvaltningspärmen /IO

Natura 2000-pärmen /ML

lager i arkivet (25 ex)

RÄE: KL

KME: JHG, AS

MIE: JL, IO

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
1 (9)

231-9732-98

Skötselplan för naturreservatet Viksta Stentorg Uppsala kommun

Skötselplanens syfte	2
Syftet med reservatsbildningen och skötsel	2
Beskrivning av naturreservatet	2
Beskrivningar av och skötselbestämmelser för delområden	7
Friluftsliv och turism	8
Dokumentation och uppföljning	9
Sammanfattning av skötselåtgärder	9
Finansiering av skötselinsatser	9

Länsstyrelsen Uppsala län

POSTADRESS: 751 86 UPPSALA BESÖKSADRESS: HAMNESPLANADEN 3
TELEFON: 018 - 19 50 00 TELEFAX: 018 -19 52 01 E-POST: lansstyrelsen@c.lst.se
POSTGIRO 3 51 73-4 / 6 88 03-6 ORGANISATIONSNUMMER: 202100-2254 (VAT SE202100225401)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
2 (9)

231-9732-98

SKÖTSELPLANENS SYFTE

Skötselplanen avser främst att ge förvaltaren anvisningar om bevarande av naturreservatets värden. Planens mål och riktlinjer är långsiktiga medan åtgärdsförslagen avser en kortare period, ca 10 år. Skötselplanen skall således med bevarat syfte och mål kontinuerligt kunna justeras vid behov. Förslag till ändring av planen skall underställas Länsstyrelsen för godkännande och fastställande.

SYFTET MED RESERVATSBILDNINGEN OCH SKÖTSEL

Syftet är att skydda och vårda området på grund av dess betydelse för kännedomen om landets natur och märkliga beskaffenhet.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET - GRUND FÖR BESLUTET

Administrativa data

Naturreservatets benämning:	Viksta stentorg
Objektsnummer:	03-02-002
Kommun:	Uppsala
Församling:	Björklinge
Fastighet:	Norunda allmänning S:2 (del av)
Markägare:	Norunda häradsallmänning
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget ca 30 km norr om Uppsala, strax öster om E4:an. Läget framgår av bifogad översiktskarta, bilaga A.
Gräns:	Området har markerats med heldragen linje på bifogad karta, bilaga B.
Koordinat i rikets system:	x=6668700 y=1595100

/A

/B

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
3 (9)

231-9732-98

Koordinat enligt
naturvårdsregistret: 12 H 3J 36 00

Beteckning enligt
Natura 2000: SE0210242

Topografisk karta: 12 H Söderfors SO

Ekonomisk karta: 127 38 Velången och 127 39 Gryttby

Area: 6,0 hektar

Marks lag och naturtyp: Klapperstensfält..... ca 0,8 ha
Hedtallskog ca 5,2 ha

Landskapselement: Dödisgrop
Strandvallsbildning

Naturtyp enligt
Natura 2000*: Barrskogar på eller i anslutning till rullstensåsar..... 6,0 ha

**Naturtyp enligt EU:s art- och habitatdirektiv.*

Skyddsvärda arter bl. a: Nattskärre – *Caprimulgus europaeus* VU

CR, EN, VU, NT: Rödlistade arter i Sverige, enl. rödlistan år 2000;

CR= akut hotad (Critically Endangered), EN= starkt hotad (Endangered), VU= sårbar (Vulnerable) och NT= missgynnad (Near Threatened). DD= Kunskapsbrist (Data Deficient)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
4 (9)

231-9732-98

Naturförhållanden

Naturreservatet utgör en mindre del av Vikstaåsen, som i sin tur är en del av Uppsalaåsen. Högsta punkten i reservatet når drygt 75 m över havet, vilket är hela Uppsalaåsens högsta punkt. Åschrönet är kraftigt ursvallat vilket gett upphov till ett öppet klapperstensfält – det s.k. stentorget. Såväl åsens primära bildning som de processer som kom att påverka den under länhöjningsskedet har inspirerat specialister till varierande teoriframställningar alltsedan 1920-talet. Hela Vikstaåsen är även idag föremål för geomorfologiska studier av olika dignitet, ofta i undervisningssyfte. Åsens klassiska jordartssammansättning, varierande bergartsrepresentation och de många lätt identifierbara bildningsformerna ger området en hög klassning vid jämförelse med andra geovetenskapliga objekt.

Den markerade ansvällningen som Vikstaåsen utgör i detta terrängavsnitt förklaras i en del teorier med att inlandsisen här var extremt uppsprucken, vilket störde den normala avsättningen av isälvmaterialet och gav upphov till en primär anläggning av åsansvällningen. När isens randzon befann sig i anslutning till området (omkring år 7700 f.Kr.) stod vattenytan drygt 160 m över nuvarande havsnivå. Drygt 200 år senare hade länhöjningsprocessen inneburit att vind och vågor främst från norr och öster kunde börja påverka området. De högst belägna delarna sköljdes ur kraftigt och dagens stentorg bildades. Olika former av strandvallsbildningar utformades på ost-, syd- och västsidan inom det nuvarande reservatet. Andra bildningar som krumuddar, kolkbäcken, åsgropar och dödisgropar återfinns företrädesvis utanför naturreservatet.

Några större källor mynnar vid åsfotens östra delar strax nordost och öster om naturreservatet. Källorna som har stora hydrologiska och vetenskapliga värden benämns Horskällan, Kvarnkällan och Odenkällan. Den sistnämnda nyttjas som kommunal vattentäkt av Tierps kommun.

Hela åspartiet finns beskrivet och är klassat som högsta naturvärde i "Naturvårdsinventering i Uppsalatrakten" (Ingmar *et al.*, 1968), i länets naturvårdsprogram (1987) samt "Naturvårdsinventering av Uppsala kommun" (1997). Reservatet ingår i ett större område av riksintresse för naturvården med stöd av 3 kap. 6 § Miljöbalken.

Trädvegetation

En relativt gles och hedartad lavtallskog dominerar inom reservatet och angränsande delar i väster. Under de glesa tallbestånden växer spridda margranar i olika storlekar. Endast dödisgropen strax öster om klapperstensfälten har ett mer markant inslag av äldre gran. Områdena norr, öster och delvis söder om naturreservatet utgörs av kalavverkad mark och ung planterad barrskog. Klapperstensfälten är ännu relativt öppna, men träd och buskar i kanter och mellanliggande områden ger en bild av pågående igenväxning.

Trots att tallskogen är ganska klen har dess medelålder bedömts vara ca 120 år. Några träd är ännu äldre och tallar är över 200 år förekommer. Inom området finns ett fåtal döda träd och lågor.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
5 (9)

231-9732-98

Djur-, växt- och svampliv

Faunan och floran inom reservatet har inte studerats närmare. En skyddsvärd fågelart är dock påträffad i området, nämligen nattskärra. Eventuellt kan reservatet härbärgera en del andra ovanliga arter. De öppna solexponerade klapperstensfälten och den angränsande tallheden kan vara en lämplig miljö för vissa insektsarter med speciella krav.

Historisk och nuvarande markanvändning

Hela reservatsområdet är upptaget i Fornminnesregistret, där området enligt traditionen är resterna av en gammal stad. Norr om reservatet finns en del stensättningar som härrör från bronsåldern. Här syns också fortfarande sträckningen av den gamla landsvägen.

Vid sekelskiftet 1800- till 1900-tal bedrevs stentäkt inom klapperstensfälten, med syfte att få material till ett slags täckdikning av åkrar.

Skogsbruk får inte förekomma, men viss huggning får ske i samband med skötseln av reservatet.

Reservatet har ett stort antal besökare av olika slag, t.ex. skolklasser, studentgrupper och turister. Reservatet tål en hel del besökare och ett utökat slitage av vegetationen vid klapperstensfälten kan t o m vara positivt.

Jakt får bedrivas inom området. Jakten är inte reglerad i reservatsbeslutet.

Intressen för allmänheten

Reservatet är med sitt läge intill E4:an lättillgängligt. En parkeringsplats anlades 1984 vid det befintliga grustaget sydväst om reservatet. Busshållsplats finns direkt utanför reservatet.

En markerad stig leder från P-platsen till reservatets högsta punkt. Omarkerade stigar av varierande bredd finns utmed åschrönet samt i reservatets norra del. För övrigt finns inga speciella anordningar.

Informationsskyltar finns i och vid reservatet.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
6 (9)

231-9732-98

Referenser

- Björkman, G., 1932: Åsstudier i Uppsalatrakten. Examensuppsats vid Geogr. inst., Uppsala universitet. (opublicerad skrift) - Behandlar främst Vikstaåsen.
- Björklund, G. 1977. Vikstaåsen. En geomorfologisk undersökning. Länsstyrelsens naturvårdsenhet i Uppsala län, Medd. från planeringsavdelningen 1977 nr 6.
- Eriksson, K. G. & Ingmar, T., 1958: Inventering av Uppsala läns åsar. Stencil. utredn. på uppdrag av Länsstyrelsen i Uppsala län. - Åsarnas skilda avsnitt redovisas med beskrivning, natur- och kulturvårdsbedömning, volymbestämning, kartor och foton. Dessutom ingår bl.a. regional tillgångs- och brytningsberäkning för grus.
- Grushushållningsplan för Uppsala kommun (objekt G 21). Naturvårdsförvaltningen, Uppsala kommun, mars 1993.
- Haglund, E., 1979: Naturvårdsinventering av Uppsala län. Del IX. Tierps kommun södra delen (objekt 346). Medd. från planeringsavdelningen. Länsstyrelsen i Uppsala län 1979, nr 3.
- Hjulström, F., 1944: Uppsalaåsen. Karta med beskrivning. Geographica, nr 15. (Uppsala) - Behandlar främst åssträckan Arnö huvud - Vikstaåsen.
- Hübinette, P., 1923: Upplandsallmogens liv och levnadsförhållanden i gången tid. Några anteckningar som närmast beröra Vendelsbygden under senare delen av 1800-talet. (Uppsala) (Särtryck ur UNT) - Av intresse från natursynpunkt är bl.a. foton från Vikstaåsen.
- Ingmar, T., Bergmark, A. & Sandberg, G. 1968: Naturvårdsinventering av Uppsalatrakten (del av objekt 70).
- Lindgren, A., 1950: Ett stycke ås. Från Björklinge kyrka till Vendelsvarv. UNT julnummer.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. 1. Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv (del av objekt 80:4). Medd. från planeringsavdelningen 1987 nr 2.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1994: Ekologiskt känsliga områden i Uppsala län (del av objekt 182). Meddelandeserien 1994 nr 13.
- Naturvårdsinventering av Uppsala kommun 1997: Björklinge socken (del av objekt BJÖ 17). Park & Natur, Uppsala 1997.
- Riksantikvarieämbetet: Fornminnesregistret, beskrivning av objekt RAÄ-nr 311, Viksta socken.
- Schiöler, S., 1933: "Fridlyst enligt lag". En undersökning av uppländska fridlysningars effektivitet. Sveriges Natur årsbok, årg. 24.
- Sernander, R. 1921: Stentorget på Viksta hed. Sveriges Natur årsbok, årg. 12.
- Uppsala läns allmänna kungörelser (1917 A nr 124).
- Opubl. detaljkarta över "Stentorget" med omgivning. Geologiska inst. vid Uppsala universitet.

Oppublicerade uppgifter

Anders Eriksson och Rolf Jacobson.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
7 (9)

231-9732-98

BESKRIVNINGAR AV OCH SKÖTSELBESTÄMMELSER FÖR DELOMRÅDEN

Övergripande mål

Det övergripande målet är att bevara naturreservatets höga geovetenskapliga värden. Stor hänsyn ska även tas till områdets lavrika hedtallskog.

Beskrivning, skötselmål och föreskrifter för skötsel

Skötselområde A, ca 1,2 ha (se reservats- och skötselplanskarta, bilaga B)

Beskrivning: Öppna klapperstensfält, men även gles träd- och buskvegetation i kantzoner och mellanliggande områden som tenderar att sprida sig ut på det öppna stentorget. En del liggande träd.

De öppna klapperstensfälten saknar vegetation eftersom det inte finns något finkornigt material ned till ett djup av ca 2 meter. I täktgroparna har däremot frösådd nått finkornigare material och här har en del träd och buskar vuxit upp. Även om bottenskiktet förefaller extremt tunt sker hela tiden en tillförsel av förna som verkar vara tillräcklig för att gynna tillväxt av diverse vegetation. Genom att stenfälten är så smala sker detta förnåddfall även inom öppna partier och på lång sikt skapas förutsättningar för ytterligare igenväxning.

Mål: Bevara de öppna klapperstensfälten.

Åtgärder: Yngre och medelålders träd samt buskar inom och i anslutning till stentorgsområdet bör avverkas. De gamla tallarna ska dock stå kvar. Allt avverkningsavfall måste borttransporteras.

Alla liggande träd inom klapperstensfälten flyttas från dessa områden.

Markvegetationen bör tas bort inom vissa delar. Här måste dock hänsyn tas till de botaniska värdena varför i huvudsak trivial vegetation berörs. Vegetationen ska borttransporteras.

Skötselområde B, ca 4,8 ha (se reservats- och skötselplanskarta, bilaga B)

Beskrivning: Gles, hedartad lavtallskog. Under de glesa tallbestånden växer granar i olika storlekar upp.

Mål: Gammal tallskog med "evighetsträd".

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
8 (9)

231-9732-98

Åtgärder: Tallskogen ska i huvudsak få utvecklas fritt. Samtliga tallar lämnas som "evighetsträd". För att gynna tall kan små och medelstora granar som växer upp tas bort. Gamla granar och lövträd sparas dock. Döende och döda träd samt vindfällen lämnas att förmultna, med undantag av nödvändig upparbetning av vindfällen över stigen. Avsågade stamdelar ska placeras intill stigen.

Körskador ska undvikas, särskilt på och intill strandvallarna.

Bränder

Uppkomna bränder skall släckas.

Vägar

Stigen genom norra delen av reservatet får enligt reservatsbeslutet användas för skogskörslor.

Jakt

Jakt får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning.

Fornminnen

Inga särskilda skötselåtgärder krävs, utöver skötselåtgärderna för reservatet. Bevarandet av de geologiska värdena innebär även ett bevarande av fornminnet.

FRILUFTSLIV OCH TURISM

Övergripande mål

Friluftsliv är inte ett prioriterat syfte med reservatet men besökare ska få service i form av information, parkeringsmöjligheter och väl uppmärkta reservatsgränser.

Information och anläggningar

Tillgängligheten när det gäller vägar, stigar o. dyl. ska inte förbättras, men underhållas regelbundet.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Tillhör beslut om Skötselplan för
VIKSTA STENTORG

2002-12-30

Bilaga 1
9 (9)

231-9732-98

Informationsskyltar ska vara uppsatta i och vid reservatet. Äldre, slitna skyltar ska kontinuerligt bytas ut.

Gränsmarkeringen ska följa svensk standard, SIS 03 15 22. Utmärkningen av gränser bör ses över ca vart femte år.

DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

Länsstyrelsen ska dokumentera vad som händer med reservatet t.ex. naturliga förändringar eller om det sker någon åverkan på stentorget. Dokumentationen ska helst ske både med anteckningar och fotografier. Det är särskilt viktigt med fotografering före och efter en ev. skötselåtgärd.

SAMMANFATTNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Prioritet 1

Översyn och underhåll av gränsmarkeringen ca vart 5:e år
Underhåll och byte av äldre, slitna skyltar kontinuerligt
Underhåll av stigen i reservatet kontinuerligt

Prioritet 2

Vegetationsvård vid stentorget ca 10 dagsverken
Röjning av gran i tallskogen ca 5 dagsverken

FINANSIERING AV SKÖTSELINSATSER

Naturvårdsförvaltningen bekostas av förvaltaren med hjälp av skötselanslaget.

BILAGOR

- A. Översiktskarta, skala 1:50 000
- B. Reservats- och skötselplanskarta, skala 1:5 000

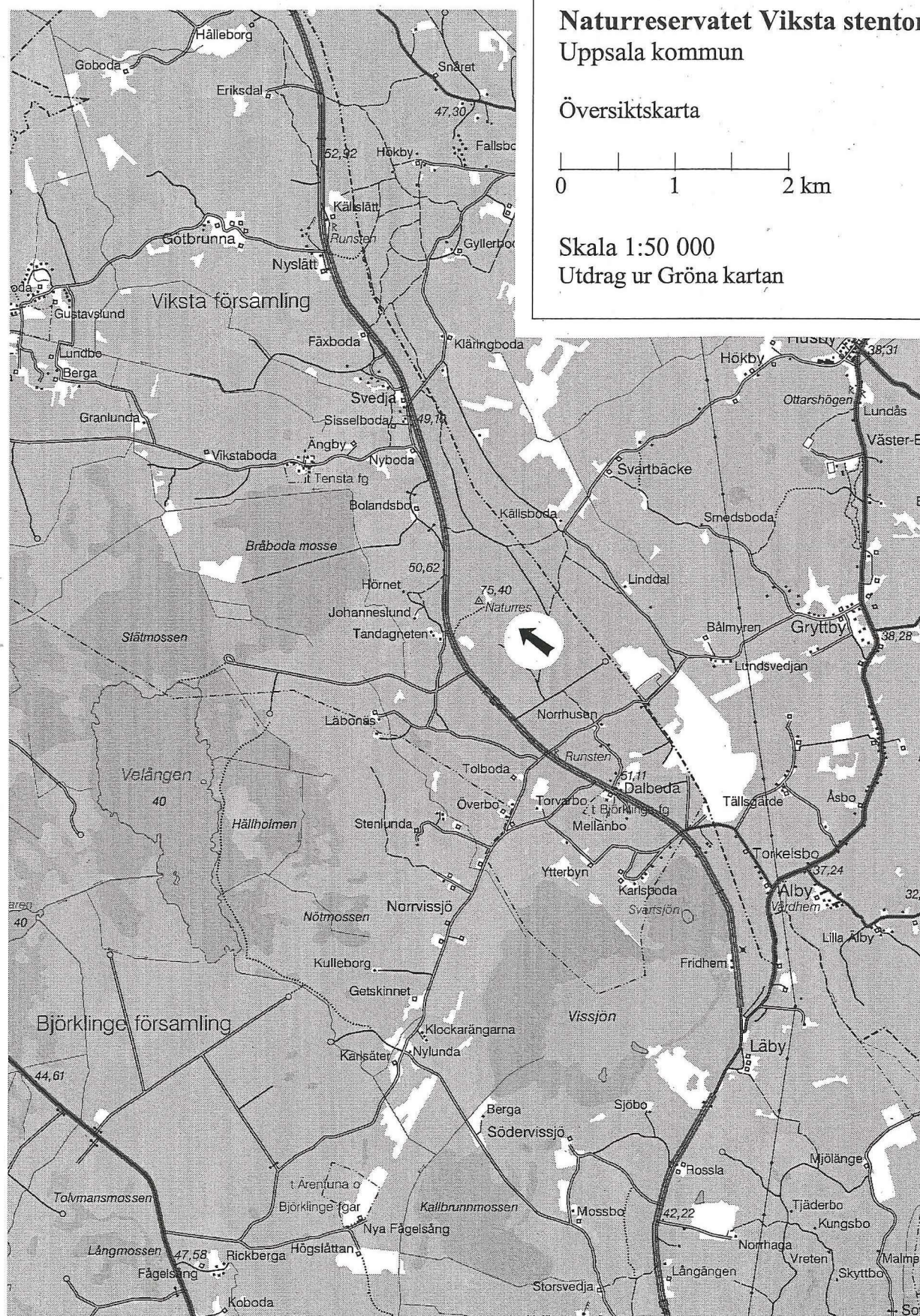
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län
skötsleplan
2002-12-30 dnr. 231-9732-98

Naturreservatet Viksta stentorg
Uppsala kommun

Översiktskarta

0 1 2 km

Skala 1:50 000
Utdrag ur Gröna kartan

BILAGA B

Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län
skötselplan
2002-12-30 dnr. 231-9732-98

Naturreservatet Viksta stentorg Uppsala kommun

Reservats- och skötselplanskarta

A Öppna klapperstensfält med
mellanliggande bevuxna områden

B Lavtallskog

△ Fixpunkt, 75,40 m.ö.h.

P Parkeringsplats

0 100 200 300 m

Skala 1:5 000

Utdrag ur ekonomisk karta 127 38/39

© Lantmäteriverket, Gävle, 1998

